

โรงพยาบาลจุฬารัตน์
CHULABHORN HOSPITAL

โภชนาการในสตรีตั้งครรภ์
ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์
Nutrition for Gestational Diabetes Mellitus

“ทุกชีวิตของคนไข้คือหัวใจของเรา”

โภชนาการในสตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์

Nutrition for Gestational Diabetes Mellitus

เป้าหมายของการดูแลรักษาภาวะเบาหวานในสตรีตั้งครรภ์คือการควบคุมน้ำตาลให้ได้ดีตลอดการตั้งครรภ์ ซึ่งการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดนั้น เริ่มได้ง่ายเพียงการปรับอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ผู้ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ทุกราย ควรได้รับการดูแลด้านโภชนาการจากนักกำหนดอาหารในกรณีที่ระดับน้ำตาลในเลือดยังสูงแม้ได้รับการควบคุมอาหารแล้ว จำเป็นต้องรับการรักษาด้วยการฉีดยาอินซูลินต่อไป

จุดประสงค์ของการดูแลโภชนาการในสตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์

1. ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ได้ตามเป้าหมาย
2. ลดภาวะแทรกซ้อนต่อมารดาและทารกในครรภ์
3. ได้รับสารอาหารที่ครบถ้วนเพียงพอต่อความต้องการของมารดาและทารกในครรภ์
4. น้ำหนักมารดาขึ้นตามเกณฑ์ของดัชนีมวลกาย

ไม่แนะนำให้คุณแม่ลดน้ำหนักในขณะตั้งครรภ์

ตารางแสดงเป้าหมายน้ำหนักที่ควรเพิ่มขึ้นตลอดการตั้งครรภ์

ค่าดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ (กก./ม. ²)	น้ำหนักที่ควรเพิ่มขึ้นตลอดการตั้งครรภ์ (กก.)
< 18.5	12.5 - 18.0
18.5 - 22.9	11.5 - 16.0
23.0 - 29.9	7.0 - 11.5
≥ 30.0	5.0 - 9.0

การควบคุมอาหารเพื่อให้ได้ระดับน้ำตาลตามเป้าหมายสำหรับ ผู้ที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์นั้น ประกอบไปด้วย 2 หลักคือ

1. พลังงานอาหารที่ได้รับต้องเพียงพอ (Calories intake)
2. สัดส่วนของอาหารนั้นเหมาะสมตามหลักโภชนาการ

ปริมาณพลังงานต่อวัน (Daily calories intake)

ปริมาณพลังงานต่อวันที่ควรได้รับในมารดาที่มีภาวะเบาหวาน ขณะตั้งครรภ์เหมือนกับมารดาที่ไม่มีภาวะเบาหวาน

ปริมาณพลังงานที่ควรได้รับสำหรับสตรีตั้งครรภ์ ในแต่ละช่วงค่าดัชนีมวลกาย

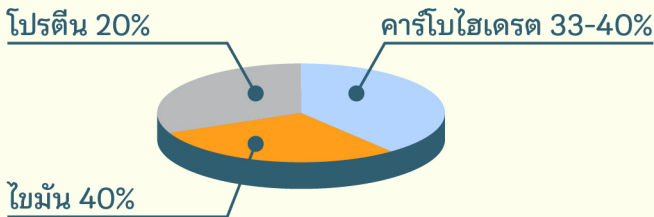
ค่าดัชนีมวลกายก่อนการตั้งครรภ์ (กก./ม. ²)	พลังงานที่ควรได้รับต่อวัน (กิโลแคลอรี/กก./วัน)
< 18.5	35 - 40
18.5 - 24.9	30 - 34
25 - 29.9	25 - 29
≥ 30	< 24 หรือลดพลังงาน 30 - 33% จากปริมาณแคลอรีที่เคยได้รับ

ตัวอย่าง

คุณแม่ตั้งครรภ์มีน้ำหนักก่อนตั้งครรภ์ 60 กิโลกรัมและส่วนสูง 160 เซนติเมตร (ค่าดัชนีมวลกาย 23.4 กก./ม.²) จำเป็นต้องได้รับพลังงาน $30 \times 60 = 1,800$ กิโลแคลอรีต่อวัน

สัดส่วนอาหารที่ควรรับประทาน

สตรีตั้งครรภ์จำเป็นต้องได้รับพลังงานครบถ้วนทั้งจากคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมัน แต่ควรให้ความสำคัญกับการควบคุมปริมาณ และชนิดของอาหารนั้น ๆ และแนะนำให้แบ่งมื้ออาหารเป็น 3 มื้อ อาหารหลัก คือ มื้อเช้า กลางวัน และมื้อเย็น และ 2-3 มื้ออาหารว่าง เพื่อให้สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือดมารดาได้คงที่

แนะนำสัดส่วนคาร์โบไฮเดรต ควรจำกัดอยู่ที่ 33 - 40% ของพลังงานทั้งหมดที่ได้รับต่อวัน โปรตีน 20% และไขมัน 40%

1. คาร์โบไฮเดรต (Carbohydrate) เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของร่างกาย หรือเรียกสั้น ๆ ได้ว่า ‘คาร์บ’ กลุ่มอาหารคาร์โบไฮเดรตพบใน ข้าว แป้ง ผลไม้ และธัญพืชต่าง ๆ เมื่อกินอาหารกลุ่มดังกล่าวร่างกายจะย่อย และดูดซึมได้เป็นน้ำตาลในเลือด หากกินคาร์โบไฮเดรตในปริมาณหรือชนิดที่ไม่เหมาะสมจะส่งผลให้น้ำตาลในเลือดสูงขึ้น

ชนิดของคาร์โบไฮเดรต

- 1. คาร์โบไฮเดรตเชิงเดี่ยว** คือ คาร์โบไฮเดรตที่ย่อยและดูดซึมได้เร็ว เช่น ข้าวขาว แป้ง น้ำตาล น้ำหวาน ผลไม้ น้ำผลไม้ เป็นต้น
- 2. คาร์โบไฮเดรตเชิงซ้อน** คือ คาร์โบไฮเดรตที่ย่อยและดูดซึมได้ช้า เนื่องจากกลุ่มอาหารคาร์โบไฮเดรตที่มีโมเลกุลเชิงซ้อนบางชนิดอาจมีปริมาณใยอาหารมาก ช่วยให้อิ่มท้องนานมักพบในหมวดข้าวแป้งที่ไม่ขัดสี ธัญพืช และพืชตระกูลหัว เช่น ข้าวกล้อง ขนมปังโฮลวีต ธัญพืช พักทอง เป็นต้น

ดัชนีน้ำตาล หรือ Glycemic Index (GI) ในอาหาร คือตัวเลขที่บ่งบอกความไวในการดูดซึม และการเปลี่ยนเป็นน้ำตาลในกระแสเลือด เมื่อเทียบกับน้ำตาลกลูโคสที่ดูดซึมได้เร็วที่สุด มีค่า GI = 100 แบ่งระดับดัชนีน้ำตาลในอาหารได้ดังต่อไปนี้

ตารางแสดงค่าดัชนีน้ำตาลในอาหารชนิดต่าง ๆ

อาหารดัชนีน้ำตาลต่ำ (GI < 55)	นม โยเกิร์ต นมถั่วเหลือง นมอัลมอนต์ น้ำมันมะกอก สตรอว์เบอร์รี แอปเปิ้ล ชมพู แก้วมังกร แครอท มะเขือเทศ ข้าวโพด บรอกโคลี ดอกกะหล่ำ มันหวานต้ม
อาหารดัชนี น้ำตาลปานกลาง (GI 55-69)	กล้วย สับปะรด มะละกอ ลูกเกด น้ำผึ้ง ข้าวไม่ขัดสี แคนตาลูป เส้นก๋วยเตี๋ยว
อาหารดัชนีน้ำตาลสูง (GI 70-100)	ข้าวขัดสี (ข้าวขาว ข้าวเหนียวขาว) ขนมปังขาว นํ้ามันข้าว แดงโม มันฝรั่ง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป เค้ก คุกกี้ โดนัท ของหวาน ลูกอม และน้ำหวาน

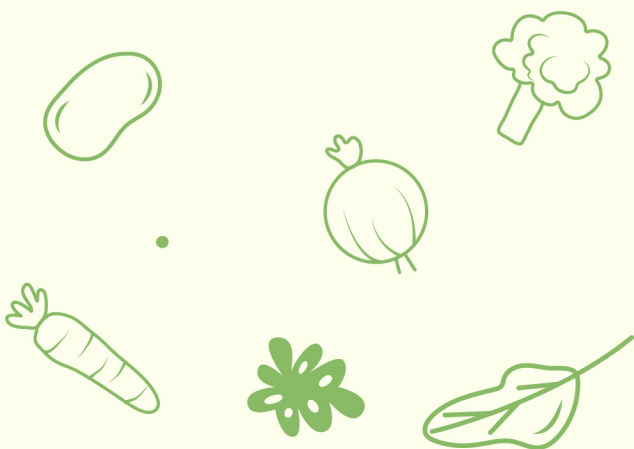

หลักในการเลือกรับประทานคาร์โบไฮเดรต สำหรับผู้ป่วยเบาหวาน

1. คาร์โบไฮเดรตเชิงซ้อน เช่น ข้าวกล้อง ข้าวโอ๊ต ขนมปังโฮลวีต ธัญพืช พักทอง เป็นต้น
2. คาร์โบไฮเดรตที่มีค่าดัชนีน้ำตาลต่ำ คือ ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดขึ้นช้ากว่า และคงอยู่ในกระแสเลือดนาน เช่น แอปเปิ้ล ชมพู เป็นต้น
3. นับคาร์โบไฮเดรต (คาร์บ) และรู้จักแลกเปลี่ยนอาหารทุกครั้ง เพื่อได้รับอาหารที่หลากหลาย และมีปริมาณที่พอดีกับที่ร่างกายต้องการ

แล้วนับคาร์บอย่างไรถึงจะเหมาะสม

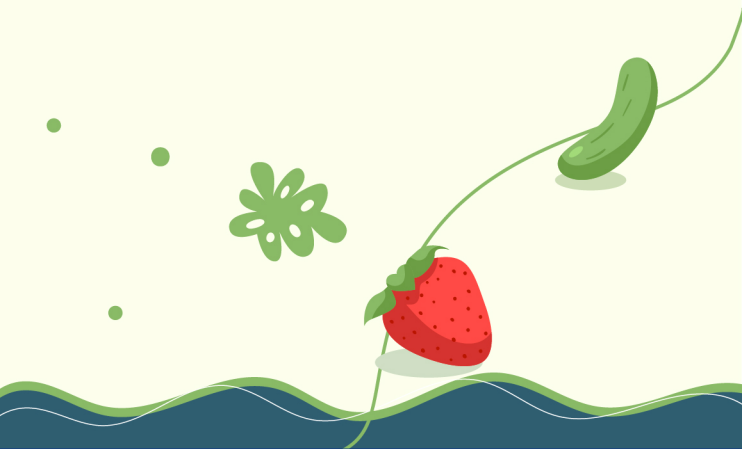
มาทำความรู้จักกับ 1 คาร์บ หรือ คาร์โบไฮเดรต 1 ส่วน มีปริมาณคาร์โบไฮเดรตโดยเฉลี่ย 15-18 กรัม (ปริมาณนี้ไม่ใช่น้ำหนักอาหาร) การนับคาร์บจะช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานทราบปริมาณคาร์โบไฮเดรต และสามารถวางแผนการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด

ตัวอย่างปริมาณคาร์โบไฮเดรตในอาหาร

อาหาร	ปริมาณคาร์โบไฮเดรต (กรัม)	พลังงาน (กิโลแคลอรี)	จำนวนคาร์บ
ข้าวกล้อง 1 ทัพพี	18	80	1
ข้าวสวย 1 ทัพพี	18	80	1
ข้าวเหนียว 1 ทัพพี	36	160	2
ขนมปังโฮลวีท	15	80	1
ขนมปังขาว	17	80	1
มันต้ม , เผือกต้ม (65 กรัม)	18	80	1
ฟักทองสุก (100 กรัม)	15	60	1
ชมพู่ 1 ลูก (80 กรัม)	7	30	0.4
ฝรั่ง 1 ลูกเล็ก (125 กรัม)	15	60	1
แอปเปิ้ลเขียว 1 ลูก (150 กรัม)	15	82.5	1
น้ำเก๊กฮวย (200 มิลลิลิตร)	22	90-100	1.5
นมจืด (200 มิลลิลิตร)	10	140	0.7-1
กาแฟเย็น (240 มิลลิลิตร)	28	140	1.9
กาแฟ 3 in 1	13	70	1

ที่มา: INMUCAL-Nutrients V.4.0

อาหารแลกเปลี่ยนในหมวดหมู่คาร์โบไฮเดรต

หมวดข้าว - แป้ง และผลิตภัณฑ์คาร์โบไฮเดรต 18 กรัม
โปรตีน 2 กรัม พลังงาน 80 กิโลแคลอรี โดยข้าว-แป้ง และ
ผลิตภัณฑ์ 1 ส่วน เท่ากับ

ข้าวสวย 55 กรัม

ข้าวเหนียว 35 กรัม

ข้าวต้ม 130 กรัม

มัน/เผือก 65 กรัม

เส้นหมี่ 70 กรัม

ฟักทอง 70-100 กรัม

ข้าวโพด 65 กรัม

ขนมปัง 25 กรัม

หมวดผลไม้

คาร์โบไฮเดรต 15 กรัม พลังงาน 60 กิโลแคลอรี โดยผลไม้
และผลิตภัณฑ์ 1 ส่วน เท่ากับ

ผลไม้ลูกใหญ่ 1 ส่วน
6 - 8 ชิ้นพอดีคำ
เช่น สับปะรด แคนตาลูป

ผลไม้ลูกเล็ก 1 ส่วน
5-6 ลูก
เช่น ลิ้นจี่ ลองกอง ลำไย

ผลไม้เท่ากำปั้นมื่อ 1 ส่วน
1 ผล
เช่น แอปเปิ้ล ส้ม กล้วยน้ำว้า

หมายเหตุ : ปริมาณผลไม้ที่แนะนำรับประทานใน 1 วัน คือ 2-3 ส่วนต่อวัน

โปรตีน (Protein) คือ สารอาหารที่มีความสำคัญกับร่างกาย โปรตีนช่วยในการซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ และเสริมสร้างกล้ามเนื้อ ดังนั้นสตรีตั้งครรภ์จึงมีความต้องการได้รับโปรตีนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในไตรมาสที่ 2 และ 3 ส่วนหนึ่งเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์

ตารางแสดงปริมาณโปรตีนที่ต้องการเพิ่มขึ้นต่อวัน สำหรับหญิงตั้งครรภ์

ไตรมาส	โปรตีนที่ต้องการเพิ่มขึ้น (กรัมต่อวัน)
ไตรมาสที่ 1	1
ไตรมาสที่ 2	10
ไตรมาสที่ 3	21

โปรตีนที่แนะนำให้กินคือ โปรตีนคุณภาพดี ที่มีไขมันต่ำ และมีกรดอะมิโนจำเป็นครบถ้วน โปรตีนพบในอาหารจำพวก เนื้อสัตว์ ไข่ นมและถั่วเหลือง โดยเนื้อสัตว์ 1 ส่วน เท่ากับเนื้อสัตว์สุก 2 ช้อนโต๊ะ (30 กรัมสุก) มีโปรตีน 7 กรัม และไขมันแบ่งตามชนิดของเนื้อสัตว์

รูปตัวอย่างหมวดหมู่เนื้อสัตว์ 1 ส่วน

ตัวอย่างปริมาณโปรตีนในอาหาร

อาหาร	ปริมาณโปรตีน (กรัม)	พลังงาน (กิโลแคลอรี)
ไข่ต้ม 1 ฟอง (50 กรัม)	7	70
อกไก่ 1 ช้อนโต๊ะ (15 กรัม)	4.7	25
สันในหมู 1 ช้อนโต๊ะ (15 กรัม)	3.9	22
เนื้อวัว 1 ช้อนโต๊ะ (15 กรัม)	4.3	67
แซลมอน 1 ช้อนโต๊ะ (15 กรัม)	3.5	35
เต้าหู้ขาวแข็ง 100 กรัม	13	129
เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ 1 ช้อนโต๊ะ (15 กรัม)	1.2	44
ถั่วลิสงต้ม 1 ถ้วย (36.5 กรัม)	5	122
อัลมอนต์ 1 ช้อนโต๊ะ (15 กรัม)	1.8	57
นมวัวจืด 1 แก้ว (250 มล.)	8	157
นมถั่วเหลืองไม่มีน้ำตาล 1 กล่อง (230 มล.)	6	147

ที่มา: INMUCAL-Nutrients V.4.0

ไขมัน (Fat) เป็นแหล่งอาหารที่ให้พลังงานแก่ร่างกาย เช่นเดียวกับคาร์โบไฮเดรตและโปรตีน ซึ่งร่างกายควรได้รับในปริมาณที่เหมาะสม หากมีการบริโภคไขมันที่มากเกินไป ความจำเป็นจะส่งผลให้มีค่าไขมันในเลือดที่สูงหรือมีน้ำหนักตัวที่สูงขึ้น เกิดภาวะดื้ออินซูลินมากขึ้น รวมถึงจะส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนตามมาได้

หมวดไขมัน ไขมัน 1 ส่วน มีไขมัน 5 กรัม ให้พลังงาน 45 กิโลแคลอรี ปริมาณที่แนะนำให้รับประทาน คือ 6 ช้อนชาต่อวัน ตัวอย่างหมวดไขมัน 1 ส่วน

น้ำมัน 1 ช้อนชา

เนยสด 1 ช้อนชา

ถั่วลิสง 10 เมล็ด

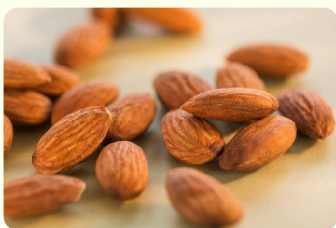
งา 1 ช้อนโต๊ะ

เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ 6 เมล็ด

หลักในการเลือกรับประทานไขมัน

1. เลือกรับประทานอาหารที่ประกอบไปด้วยไขมันไม่อิ่มตัว (Unsaturated fat) เช่น น้ำมันมะกอก น้ำมันรำข้าว น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันดอกทานตะวัน ธัญพืชต่าง ๆ
2. หลีกเลี่ยงอาหารชนิดไขมันอิ่มตัว (Saturated fat) เช่น น้ำมันหมู น้ำมันไก่ น้ำมันปาล์ม น้ำมันมะพร้าว กะทิ
3. หลีกเลี่ยงอาหารไขมันสูง เช่น อาหารประเภททอด เนื้อสัตว์ติดมัน เนื้อสัตว์แปรรูป เบเกอรี่
4. ไม่ควรรับประทานไขมันทรานส์ เช่น มาการีน เนยขาว ครีมเทียม

เอกสารอ้างอิง

1. Institute of Medicine, National Research Council. Weight gain during pregnancy: Reexamining the guidelines. Washington, D.C.: The National Academies Press;2009.
2. Food and Agriculture Organization of the United Nations/World Health Organization/ United Nations University. Human energy requirements. Report of a Joint FAO/WHO/UNU Expert Consultation, 17-24 October 2001. Rome, FAO food and nutrition technical report series, 2004;1-103.

3. Mulford MI, Jovanovic-Peterson L, Peterson CM. Alternative therapies for the management of gestational diabetes. Clin Perinatol 1993;20:619-34
4. Kaye Foster-Powell, Susanna HA Holt and Janette C Brand-Miller. 2002. "International table of glycemic index and glycemic load values: 2002". The American Journal of Clinical Nutrition. 76, 1 (July 2002): 5-56.
5. ภคินี อัครเวสสะพงศ์ และคณะ. 2557. "ค่าดัชนีน้ำตาลในข้าวกล้องและข้าวกล้องงอก", การประชุมวิชาการข้าวและธัญพืชเมืองหนาว ครั้งที่ 31. 408-418.
6. สุรัสวดี สมนึก. 2547. "ดัชนีน้ำตาลของทุเรียน, มะม่วง, ลำไย, สับปะรด, ฝรั่ง และแก้งมังกร กับผลการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำตาล, ระดับไขมัน และความหนืดของเลือดภายหลังการรับประทานผลไม้แต่ละชนิด และปริมาณต่างกัน ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 และมีภาวะไขมันในเลือดสูง". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
7. สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. รู้จักคาร์บ รู้จักนับปรับสมดุล ควบคุมเบาหวาน. กรุงเทพฯ: สมาคมเบาหวานแห่งประเทศไทย; 2560.
8. กรมอนามัย. (2563). ปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับประจำวันสำหรับคนไทย พ.ศ.2563 =Dietary reference intake for Thais 2020 . กรุงเทพฯ :สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
9. Vasile FC, Preda A, Stefan AG, Vladu MI, Fortofoiu MC, Clenciu D, et al. An Update of Medical Nutrition Therapy in Gestational Diabetes Mellitus. J Diabetes Res. 2021;2021:5266919.

โฆษณาการ ชั้น 3 โซน A โรงพยาบาลจุฬารัตน์

วัน - เวลาทำการ

จันทร์ - ศุกร์ 08.00 - 16.00 น.

 สอบถามเพิ่มเติม 0 2576 6122

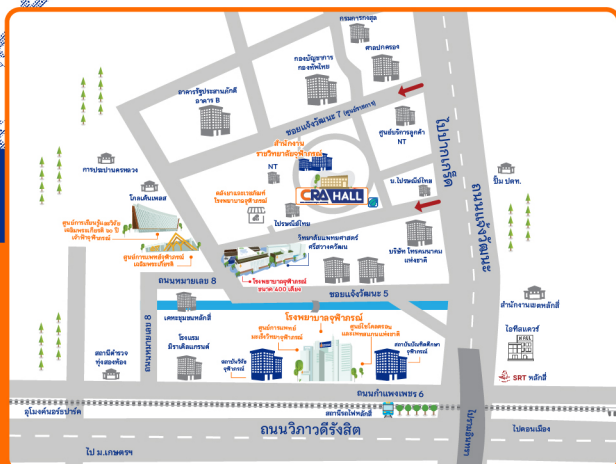
ศูนย์สุขภาพสตรี

วัน - เวลาทำการ

จันทร์ - ศุกร์ 08.00 - 20.00 น.

เสาร์ - อาทิตย์ 08.00 - 16.00 น.

 สอบถามเพิ่มเติม 0 2576 6565

โรงพยาบาลจุฬารัตน์
906 ถนนกำแพงเพชร 6 แขวงตลาดบางเขน
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

www.chulabhornhospital.com

  | @Chulabhornhospital YouTube | Chulabhorn Channel

PR66001